

Deel 2: Stichting Innovatie & Arbeid

De Stichting Innovatie & Arbeid maakt deel uit van de SERV en voert onderzoek uit in opdracht van en voor de Vlaamse sociale partners. De Stichting Innovatie & Arbeid werkt rond drie thematische clusters:

- Arbeidsmarkt en innovatie in ondernemingen en organisaties
- Werkbaar werk en langere loopbanen
- Ondernemerschap, economie en innovatiebeleid

De Stichting vertrekt in haar onderzoek vanuit een praktijkgerichte benadering en werkt complementair aan het beleidsgericht onderzoek dat elders wordt uitgevoerd. De Stichting hecht veel belang aan de valorisatie van haar onderzoek. Deze valorisatie bestaat uit het toeleveren van informatie relevant voor het SERV-overleg en uit het verspreiden van de onderzoeksresultaten via de partners op het veld om zo bij te dragen tot concrete resultaten en toepassingen in de ondernemingen en organisaties en sectoren.

De hierna opgenomen informatie over timing gaat telkens over de start resp. afronding van het onderzoek in kwestie.

1 Onderzoek m.b.t. de arbeidsmarkt en innovatie in ondernemingen en organisaties

Inspirerende bedrijfspraktijken inzake de tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap

oktober 2019 – oktober 2020

Op vraag van de commissie Diversiteit bij de SERV start de Stichting Innovatie & Arbeid een onderzoek naar goede voorbeelden inzake de tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap. Op welke manier lukken reguliere bedrijven er in duurzame, werkbare jobs voor personen met een arbeidshandicap te creëren? Via kwalitatief onderzoek wordt nagegaan hoe een aantal ondernemingen en organisaties die (onder meer) personen met een arbeidshandicap tewerkstellen tewerk gaan en hoe ze goede resultaten boeken.

We gaan meer specifiek na hoe de ondernemingen en organisaties omgaan met:

- Fysieke arbeidsrisico's en ergonomie
- Werk-privébalans en werktijden
- Preventie van werkdruk en stress
- Innovatie in de arbeidsorganisatie
- HR in functie van motivatie en leermogelijkheden.

Zowel het algemene beleid als de (eventuele) specifieke aanpassingen op maat worden in kaart gebracht.

De invloed van technologische innovaties vormt hierbij een specifiek aandachtspunt. Op welke wijze dragen technologische innovaties bij tot meer jobkansen en meer werkbaar werk voor personen met een arbeidshandicap en kunnen hier ook voor de jobs van personen zonder arbeidshandicap lessen worden uit getrokken?

Onderzoek opgevolgd door de commissie Diversiteit bij de SERV

Vorbereiding Ondernemingsenquête 2021

september 2020 – december 2021

In 2021 zal de zevende editie van de 'Ondernemingsenquête' (voormalig IOA-enquête, Innovatie, Organisatie en inzet van Arbeid) worden uitgevoerd. Hiermee zorgt de Stichting opnieuw voor een kwantitatief onderbouwd zicht op de toepassing van nieuwe innovatie-, organisatie- en arbeidsconcepten in ondernemingen en organisaties. We houden hiervoor een telefonische bevraging bij een representatief staal van ondernemingen en organisaties uit Vlaanderen en (Nederlandstalig) Brussel.

Naast de monitorfunctie voor het Pact 2020 (de ICO 2020 oftewel de indicator competentiegerichte ondernemingen en organisaties, en het innovatiecijfer) is er ruimte om enkele andere thema's op te nemen. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan de thema's flexibiliteit, digitale connectiviteit en aanwervingsmoeilijkheden. De concrete invulling van de vragenlijst krijgt vorm in overleg met de expertengroep van de Ondernemingsenquête.

Onderzoek opgevolgd door de expertengroep van de Ondernemingsenquête en voor specifieke thema's door de betreffende SERV-commissies.

Kansen tot werk en opleiding in de Buda-regio: een casestudie bij bedrijven, intermediairs en onderwijs- en opleidingsverstrekkers

september 2018 – januari 2020

Door diverse overheids- en andere partners wordt werk gemaakt van een duurzame visie op de herontwikkeling van de bedrijfzone Buda in de noordrand van Brussel. Goed afgestemd met de partners binnen het consortium wil de Stichting Innovatie & Arbeid de drempels en voorwaarden voor verdere jobcreatie binnen de regio in kaart brengen, dit voor wat de arbeidsmarktgerelateerde factoren betreft, en vertrekkende vanuit een kwalitatieve benadering.

Welke factoren op de arbeidsmarkt zijn van belang om in de regio tot een verdere groei van de bedrijvigheid en bijbehorende werkgelegenheid te kunnen komen? Welke profielen van werknemers zoeken de bedrijven in de regio? Waar en hoe worden nieuwe medewerkers gerecruteerd? Hoe ziet bij de bedrijven het opleidings- en loopbaanbeleid eruit? Hoe verloopt de samenwerking tussen de bedrijven en de diverse toelidingsinstanties en onderwijs- en opleidingsverstrekkers?

De gesprekspartners in het onderzoek zijn de bedrijven uit de regio zelf, de arbeidsbemiddelingsdiensten, de naburige scholen en opleidingsinstanties en sectorale aanspreekpunten.

Een aspect dat in deze bevraging expliciet wordt meegenomen is de visie dat de Buda-zone dienst kan doen als een zone voor de verdere uitbouw van een circulaire economie. In een circulaire economie bestaat weinig of geen afval meer en wordt met een kringloop van grondstoffen gewerkt. De Stichting zal bekijken in welke mate de bevragede bedrijven in de Buda-regio vandaag al circulair werken en welke implicaties dit voor de vraagstukken inzake werk en opleiding heeft.

In mei 2018 ondertekenden de provincie Vlaams-Brabant, Brussel, Vilvoorde, Machelen, Voka, Voka Metropolitan, de Brusselse Havengemeenschap en de POM Vlaams-Brabant een samenwerkingsovereenkomst om een gezamenlijke visie uit te werken voor de herontwikkeling van de bedrijfzone Buda. De Stichting Innovatie & Arbeid maakt geen deel uit van dit consortium, maar volgt de voorbereidende activiteiten in de betrokken groep op sinds eind 2016.

Het onderzoek wordt opgevolgd door een aparte expertengroep

Innovatieve formules om werknemers langer aan de slag te houden, vanuit internationaal perspectief bekeken

maart 2020 - oktober 2020

Zowel in Vlaanderen als in de ons omringende regio's en landen worden heel wat ondernemingen geconfronteerd met herstructureringen, afvloeiingen en sluitingen. Ook wijzigen de beroepen en competenties waar bedrijven nood aan hebben. Deze processen zorgen voor uitval van werknemers en leiden ook tot vervroegde uittrede uit de arbeidsmarkt.

Een doordacht arbeidsmarktbeleid zorgt ervoor dat mensen tijdig worden geheroriënteerd en/of toegeleid naar andere functies en tewerkstellingsplekken. Dit kan bijvoorbeeld door het voorzien van maatregelen m.b.t. pooling van medewerkers, uitwisselingstrajecten en terbeschikkingstelling van mensen, stages en opleiding.

De Stichting Innovatie & Arbeid zal door het doornemen van relevante literatuur en beleidsrapporten, eventueel aangevuld met gesprekken met experts en beleidsmakers, nagaan welke leerrijke voorbeelden er in een aantal Europese landen aanwezig zijn.

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt

2 Onderzoek naar werkbaar werk en langere loopbanen

Werkbaarheidsmeting 2019 (maakt deel uit van het Actieplan Werkbaar Werk)

april 2018 - december 2021

In het voorjaar van 2019 werden de werkbaarheidsmetingen uitgevoerd. Het basisrapport werknemers wordt in december 2019 uitgebracht. Het basisrapport zelfstandige ondernemers zal in januari 2020 worden uitgebracht.

De volgende rapporten zijn bijkomend voorzien voor 2020:

- Rapport wat maakt Werk-werkbaar voor werknemers en zelfstandige ondernemers
- 13 sectorrapporten voor de werknemers
- 5 sectorrapporten voor de zelfstandige ondernemers
- Werkbaar werk en het nieuwe werken
- Grensoverschrijdend gedrag bij werknemers en zelfstandige ondernemers
- Werkbaar werk bij werknemers en zelfstandige ondernemers met een arbeidshandicap
- Werkbaar werk in micro-ondernemingen
- Werkbaar werk bij zzp'ers

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt

Pilootproject dienstverlening sectorale werkbaarheidsmetingen (maakt deel uit van het Actieplan Werkbaar Werk)

oktober 2018 – december 2021

Met het Actieplan Werkbaar Werk willen de Vlaamse sociale partners de sectoren stimuleren om eveneens een versnelling hoger te schakelen in het uitrollen van een beleid gericht op meer werkbaarheid. In dit kader gaf het dagelijks bestuur in oktober 2018 groen licht voor de uitbouw door de Stichting Innovatie & Arbeid van een dienstverlening op het vlak van sectorale werkbaarheidsmetingen. Een proefproject bij de werknemers van de hout- en meubelindustrie en de bedienden van de internationale handel wordt ingepland voor 2021, waarbij de werkbaarheidsmonitor 2019 als benchmark fungeert. De technische voorbereiding van deze pilootmetingen moet tegen medio 2020 worden afgerond in functie van de uitvoering van de sectorale bevestigingen begin 2021.

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt

Onderzoek naar de impact van en goede praktijken inzake connectiviteit op de werkvloer (maakt deel uit van het Actieplan Werkbaar Werk)

juni 2019 – februari 2020

De digitaliseringsprocessen in de samenleving leiden onder meer tot een meer doorgedreven (digitale) connectiviteit. Werknemers hebben een onbeperkte toegang tot informatie, sociale media, slimme apparaten, enz. via PC, tablet, smartphone en kunnen mekaar overal en altijd bereiken. Ook op de werkvloer zorgt dit voor nieuwe uitdagingen. Dit heeft een impact op zowel werk als privé en de manier waarop ze met elkaar interfereren.

In dit onderzoeksproject van de Stichting wordt bestudeerd hoe ondernemingen en hun medewerkers hier op de werkvloer op een verstandige manier mee omgaan. Voor concrete bedrijfscases (met name goede praktijken uit binnen- en/of buitenland) wordt de impact van de meer doorgedreven connectiviteit op de werkvloer in kaart gebracht (welke uitdagingen en/of opportuniteiten stellen zich op het vlak van kwaliteit van het werk en productiviteit) en wordt bekeken hoe men met connectiviteit op de werkvloer omgaat en welk beleid hierrond wordt ontwikkeld.

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt

3 Onderzoek m.b.t. ondernemerschap, economie en innovatiebeleid

Samenwerking op bedrijventerreinen

september 2019 – juni 2020

De Stichting werkt aan een onderzoek naar inspirerende modellen van samenwerking op bedrijventerreinen. Samenwerking op bedrijventerreinen wint aan belang. Het biedt kansen om -vanuit een hele concrete lokale verankering en nabijheid - bedrijven sterker te maken op tal van vlakken van hun bedrijfsvoering. Het gaat onder meer over het aanpakken van uitdagingen op het vlak van ruimtegebruik en mobiliteit, milieu en energie, delen van infrastructuur en middelen, uitbouw van vernieuw(en)de businessmodellen en diverse HR- en personeelsvraagstukken.

De bedoeling is om in het onderzoek een aantal inspirerende voorbeelden van samenwerking op bedrijventerreinen in Vlaanderen kaart te brengen en na te gaan welke elementen van belang zijn om, voor Vlaanderen, tot een duurzame aanpak te komen. Drempels en hefboomen worden in kaart gebracht. Waar nodig of relevant wordt ook naar buitenlandse voorbeelden gekeken.

Onderzoek opgevolgd door een aparte expertengroep

Opstap naar missiegericht innovatiebeleid

november 2019 – november 2020

De opstap naar een missiegericht innovatiebeleid staat op de agenda van de nieuwe Vlaamse Regering. Belangrijke ad-hoc initiatieven zoals ondermeer de Moonshot, de transitieprioriteiten en de beleidsagenda's voor artificiële intelligentie en cybersecurity worden daarbij geplaatst binnen een breder kader dat gelinkt wordt aan grote maatschappelijke uitdagingen zoals klimaat, digitalisering, vergrijzing, ... De dynamiek binnen de zgn. quadruple helix maakt dat zowel de overheid als de kennisinstellingen, de bedrijven en de burgers hierin een rol opnemen.

Binnen de Stichting wordt een verkennend onderzoek gevoerd naar de mogelijke contouren van een dergelijk missiegericht innovatiebeleid, en naar de beleidspraktijk die in enkele andere Europese landen of regio's reeds uitgewerkt werd. Hierbij worden de mogelijke bouwstenen van een missiegericht innovatiebeleid in kaart gebracht. We kijken naar de wijze waarop de vernieuwing van beleidsdoelen en beleidsinstrumenten vorm gegeven wordt om te komen tot nieuwe manieren van innoveren waarin de maatschappelijke inbedding van innovaties centraal staat. We hebben daarbij ook oog voor de rol van de sociale partners en de dynamiek in de quadruple helix.

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Economie

Aanwervingsproblemen en -strategieën bij kleine bedrijven (ter ondersteuning van het SERV-akkoord iedereen aan boord)

januari 2020 – oktober 2020

De krapte op de arbeidsmarkt is voor veel bedrijven in Vlaanderen een belangrijk thema. Hoe maak je je bedrijf en de in te vullen vacatures aantrekkelijk voor arbeidskrachten? Hoe kom je in contact met geschikte kandidaten? Welke oplossingen of alternatieven bestaan er om de openstaande vacatures toch opgevuld te krijgen?

Kleine ondernemingen geven vaak aan dat hun schaal het extra moeilijk maakt om antwoorden te bieden op deze vragen. Daarom willen we specifiek voor deze groep van kleine ondernemingen (-20 werknemers) de aanwervingsproblematiek in kaart brengen. Belangrijk daarbij is om ook mogelijke oplossingen of alternatieven in kaart te brengen op maat van deze bedrijven.

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie arbeidsmarkt

Ondernemerschap in de kinderopvang

oktober 2020 – augustus 2021

Beschikbaarheid van kinderopvang is voor een aanzienlijk deel van de bevolking een randvoorwaarde om aan het werk te kunnen of te blijven. Voor bepaalde groepen vormt het gebrek aan kinderopvang een voornaam reden voor hun afstand tot de arbeidsmarkt. De vraag naar kinderopvang is groot en de wachtlijsten zijn lang. Ouders moeten hun kinderen vaak vele maanden op

voorhand aanmelden om een plaats te verzekeren. Voorzieningen voor kinderopvang kunnen publiek of privaat zijn. Hoewel de vraag naar opvang groot is, zien we bij de zelfstandige ondernemers in de sector (die de private voorzieningen vertegenwoordigen) een negatieve trend. Er zijn de laatste jaren meer ondernemers die een kinderopvang stopzetten dan ondernemers die een nieuwe opvang starten.

Dit onderzoek is gericht op zelfstandige ondernemers in de kinderopvang en tracht de drempels en hefboomen te achterhalen met als doel het stimuleren van ondernemerschap in de sector te ondersteunen.

Onderzoek opgevolgd door een aparte expertengroep en afstemming met de SERV-commissie VSB

In kaart brengen van regionale samenwerkingsverbanden

september 2020 – december 2020

In het kader van het thema 'Regionaal samenwerken' in het werkprogramma 2020 van SERV zal de Stichting innovatie & Arbeid een aantal bestaande regionale samenwerkingsverbanden – open innovatie tussen bedrijven en kennisinstellingen en (andere) overheidsstructuren – in kaart brengen, om lessen te kunnen trekken over hoe regionale samenwerking goed kan worden georganiseerd. De praktijkvoorbeelden worden gezocht in functie van hun illustratieve bijdrage aan een kader voor 'een beleid voor subregionale slimme specialisatie om het regionale economisch weefsel Vlaamsbreed te helpen transformeren.' Er wordt gekeken naar de rol van regionale sociale partners, de Vlaamse en lokale overheid, en andere stakeholders. De aandacht kan ook gericht worden op de inzet van EFRO-middelen, investeringen in O&O&I-infrastructuren, technologische dienstverlening naar ondernemers en maatregelen op het vlak van hoger onderwijsaanbod en levenslang leren.

Het project wordt opgevolgd door de SERV-commissie economie

Update van het rapport freelancers in Vlaanderen

november 2020 – maart 2021

We maken een update van het rapport 'Freelancers in Vlaanderen' uit 2017. Dit gebeurt aan de hand van de beschikbare statistieken en de nieuwe meting van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor. Ook de achtergrondinformatie over goed opdrachtgeverschap wordt geactualiseerd.

Onderzoek opgevolgd door de commissie arbeidsmarkt

4 Valorisatie-activiteiten

De Stichting Innovatie & Arbeid hecht veel belang aan een brede valorisatie van haar onderzoek. Het onderzoek wordt immers opgezet om tot concrete resultaten en toepassingen in het bedrijfsleven en op de werkvloer te kunnen bijdragen. De onderzoeksresultaten worden op een zo ruim mogelijke en praktische wijze ten dienste gesteld van sociale partners en andere belanghebbenden.

Organisaties (bedrijven, vakbonden, beroeps- en sectororganisaties, onderwijsinstellingen, e.a.) kunnen een beroep doen op de Stichting Innovatie & Arbeid ter ondersteuning van vormingsses-

sies, cursussen, studiedagen, infovergaderingen, seminars,... Die ondersteuning kan verschillende vormen aannemen: informatie verstrekken, input leveren voor een vormingsprogramma (actueel onderzoeksmateriaal ter beschikking stellen, inhoudelijk ondersteunen van vormingswerkers en/of kaders) of het geven van uiteenzettingen of workshops.

Vormingsmateriaal is beschikbaar op de website van de Stichting: www.serv.be/stia/vorming.

Valorisatie gegevens werkbaarheidsmonitor en aanpak van de website [werkbaarwerk.be](http://www.werkbaarwerk.be) (maakt deel uit van het Actieplan Werkbaar Werk)

De website www.werkbaarwerk.be zal verder worden aangevuld en geactualiseerd.

- De resultaten van de meting 2019 zullen op de website en in de interactieve datatool worden opgenomen.
- We maken twee infografieken op basis van de nieuwe cijfers van de werkbaarheidsmeting 2019 (werknemers en zelfstandige ondernemers).
- De verspreiding van een nieuwe 'Z-card' helpt de website verder promoten.
- We onderzoeken of de data van de werkbaarheidsmonitor via een toegankelijke tool nog beter ontsloten kunnen worden voor werkenden/werkzoekenden, bedrijven en sectoren.

In opvolging van het event Werkbaar Werk! Van 5 december 2019 wordt het verslag en het materiaal van het event ter beschikking op onze website.

De website www.werkbaarwerk.be zal verder worden aangevuld en geactualiseerd en de verspreiding van een nieuwe 'Z-card' helpt de website verder promoten. De resultaten van de meting 2019 zullen ook in de datatool en website worden opgenomen. We maken twee infografieken op basis van de nieuwe cijfers van de werkbaarheidsmeting 2019 (werknemers en zelfstandige ondernemers).

In opvolging van het event Werkbaar Werk! Van 5 december 2019 wordt het verslag en het materiaal van het event ter beschikking op onze website.

Met het ESF en het departement Werk en Sociale Economie werken we samen aan het verder ontsluiten van goede voorbeelden over werkbaar werk en innovatieve arbeidsorganisatie.

Op vraag van derden en sociale partners leveren we ook in 2020 gegevens op maat, op basis van de werkbaarheidsmonitor.

De Stichting zal opnieuw verschillende vormingen over werkbaarheid organiseren op basis van vragen van sociale partners en derden (opleidingen vakbondsafgevaardigden en/of secretarissen, preventieadviseurs, HR-managers, opleidingsverantwoordelijken, kmo's, sectorfondsen, sectorconsulenten, docenten/studenten van universiteiten en hogescholen, ...).

De databank van de werkbaarheidsmonitor (microdata) wordt beschikbaar gesteld voor andere onderzoeksinstellingen en onderzoekers.

Contacten met sociale partners

Voor 2020 plannen we opnieuw een zuurstofdag voor de vormingswerkers van de vakbonden. Op de zuurstofdag maken ze kennis met het nieuwe onderzoeksmateriaal van de Stichting dat inspiratie kan bieden voor de eigen vormingsprogramma's.

Voor de werkgeversorganisaties organiseren we een rondgang en zullen we opnieuw de vraag stellen naar een soort 'zuurstofdag' voor de consulenten.

Samen met het departement Werk en Sociale Economie en het ESF onderhouden we de contacten met de sectororganisaties.

Uitwerken van een vormingspakket ‘Nieuwe Tijden, Nieuwe Bedrijven?’

We maken werk van een vernieuwd vormingspakket over de veranderingen van het businessmodel van ondernemingen, de organisatie van de arbeid en het HR-beleid. We starten bij het begin van de Industriële revolutie, schetsen de evoluties in de 20ste eeuw om uit te monden bij de situatie vandaag waarin digitalisering, flexibiliteit, het nieuwe werken, ... impact hebben op hoe organisaties, jobs en de kwaliteit van die jobs er tegenwoordig uitzien.

We gebruiken hiervoor het materiaal van de werkbaarheidsmonitor, de ondernemingsenquête en diverse projecten rond digitalisering van de SERV en de Stichting Innovatie & Arbeid. Het vormingspakket is een update van het reeds bestaande vormingspakket ‘Andere tijden, andere bedrijven’.

Open Raad over Ondernemerschap bij personen met een arbeidshandicap

Ter opvolging van het advies ‘Ondernemerschap bij personen met een arbeidshandicap’ (acties 12 en 13) zal de Commissie Diversiteit i.s.m. de Stichting Innovatie & Arbeid een open raad organiseren over de uitbouw van een startersvriendelijk aanbod voor ondernemers met een arbeidshandicap inzake verzekering en financiering. De Stichting maakte in 2018 het rapport ‘Ondernemen met een arbeidshandicap in Vlaanderen’.